

مقایسه میزان اضطراب مرگ و شادکامی در گروه سنی سالمندان و جوانان همزمان با شیوع ویروس کرونا در شهر اصفهان، سال ۱۴۰۰

سارا سلیمانی لادان^۱ ، موسی کریمی فرد الکوهی^۲ ، معصومه صادقی پور رودسری^{۱*}

^۱ گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت و ایمنی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

^۲ گروه سلامت در بلایا و فوریت‌ها، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و اهداف: یکی از مهمترین اثرات پاندمی کوید ۱۹ در حوزه سلامت روان بود. اضطراب مرگ و احساس شادکامی دو مولفه موثر در سلامت روان افراد می‌باشد و با توجه به تفاوت‌های دوران جوانی و سالمندی، نیاز به مقایسه میزان اضطراب مرگ و احساس شادکامی در طی همه‌گیری بیماری در این دو گروه احساس شد. مطالعه حاضر با هدف مقایسه میزان اضطراب مرگ و شادکامی در گروه سنی سالمندان و جوانان همزمان با شیوع ویروس کرونا در شهر اصفهان انجام شد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه مقطعی بوده که در سال ۱۴۰۰ در اصفهان انجام شد. نمونه پژوهش ۱۵۵ نفر از سالمندان و ۱۵۵ نفر از جوانان مراجعه‌کننده به پایگاه‌های بهداشتی بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی و متناسب با جمعیت ثبت شده در سامانه سیب انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه (اطلاعات دموگرافیک، شادکامی آکسفورد، اضطراب مرگ تمپلر) بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۱ و با روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد) و استنباطی (آزمون تی مستقل، کای اسکور، تحلیل واریانس و همبستگی پیرسون) تجزیه و تحلیل شد. ملاحظات اخلاقی در تمام مراحل مطالعه در نظر گرفته شد.

یافته‌ها: میانگین نمرات اضطراب مرگ در سالمندان و جوانان به ترتیب $8/34 \pm 3/06$ و $7/15 \pm 3/38$ و نمرات شادکامی به ترتیب $45/43 \pm 10/38$ و $39/77 \pm 11/14$ بود. بین اضطراب مرگ و شادکامی رابطه معکوسی وجود داشت ($r = -0/18$, $P < 0/01$).

نتیجه‌گیری: با توجه به تاثیر اپیدمی بیماری بر سلامت روان افراد، پیشنهاد می‌شود در موقعیت‌های بحرانی، سلامت روانی گروه‌های سنی مختلف به ویژه سالمندان مورد توجه قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: سالمندان، جوانان، اضطراب مرگ، شادکامی، کرونا

Please cite this article as: Soleimani Ladan S, Karimi fard Alkohl M, Sadeghi pour Roudsari M. Comparing the level of death anxiety and happiness in the older adults and young people at the same time as the spread of the corona virus in Isfahan, 2022. Journal of Health in the Field 2024; 12(3):32-37. Doi: <https://doi.org/10.22037/jhf.v12i3.45988>.

*نویسنده مسئول: گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت و ایمنی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

Email: sadeqipur@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۵/۲۲

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۰

مقدمه

ویروس کرونا برای اولین بار در دسامبر سال ۲۰۱۹ در شهر ووهان چین ظاهر شد و تا مارس ۲۰۲۰ به عنوان یک بیماری سندروم حاد تنفسی همه گیر اعلام گردید [۱]. در تاریخ ۳۰ بهمن ۱۳۹۸ وزارت بهداشت از ورود ویروس کرونا به ایران خبر داد که منجر به اعمال محدودیت‌های اجتماعی گردید [۲]. همه گیر بودن این بیماری علاوه بر بیماری‌زایی و مرگ و میر زیاد، سلامت روانی و جسمی افراد جامعه را نیز به خطر انداخت و به دلیل ماهیت مرموز، غیرقابل کنترل، پیش‌بینی ناپذیری و سریع انتشار بودن، زمینه را برای گسترش مشکلات روان‌شناختی افراد جامعه فراهم آورد [۳]. به طور کلی بیماری‌های همه گیر می‌توانند باعث شوند مردم زیادی در ترس و اضطراب زندگی کنند و جریان طبیعی زندگیشان مختل شود. گسترش مداوم بیماری، عوارض و مرگ و میر بالا باعث ترس و اضطراب در میان مردم می‌شود [۴، ۵] و یکی از شایع‌ترین مشکلات روان‌شناختی در زمان شیوع و همه‌گیری بیماری‌های نو پدید در میان افراد، اضطراب مرگ است [۶]. منظور از اضطراب مرگ، افکار، ترس‌ها و احساساتی درباره رویداد آخر زندگی است که فرد در طول زندگی تجربه می‌کند. اضطراب مرگ به عنوان یک ترس غیرعادی و بزرگ از مرگ، همراه با احساسی از وحشت از مرگ یا دلهره، هنگام فکر به فرایند مردن یا چیزهایی که پس از مرگ رخ می‌دهند، تعریف شده است [۷]. عوامل بسیاری بر اضطراب مرگ افراد تاثیرگذار است که از این عوامل می‌توان به جنسیت، وضعیت تأهل، سن، باور، دفعات مواجهه با مرگ، تجارب نزدیک به مرگ [۸]، احساس پیوستگی [۹]، کیفیت زندگی و میزان فعالیت اجتماعی اشاره نمود [۱۰]. در اپیدمی ناشی از ویروس کرونا عواملی مانند تکرار مکرر خبر مرگ سایر بیماران، انزوای اجتماعی جهت پیشگیری از ابتلا و استفاده افراد از انواع وسایل حفاظت فردی مانند ماسک و... باعث افزایش میزان اضطراب مرگ در بین افراد جامعه شد [۶]. علاوه بر این پاندمی کرونا بر احساس شادکامی و رضایت از زندگی افراد نیز تاثیر گذار بوده [۱۱]؛ چرا که شادکامی به طور کلی به عنوان قضاوت فرد در مورد کیفیت زندگی خود تعریف شده و به عواملی مانند سبک زندگی، عوامل بیولوژیکی، عوامل اجتماعی و اقتصادی بستگی دارد [۱۲] و احساس شادکامی با سلامتی افراد در ارتباط است [۱۳]. در شرایط غیر از اپیدمی، شرایط زندگی سالمندان با جوانان متفاوت بوده و اپیدمی بیماری با تغییر سبک زندگی می‌تواند بر احساس شادکامی و اضطراب مرگ در سالمندان و جوانان اثرات متفاوتی داشته باشد. همچنین در شرایط اپیدمی بیماری ناشی از ویروس کرونا اطلاعات در زمینه میزان اضطراب مرگ و شادکامی در گروه سنی سالمندان و جوانان محدود بوده و می‌تواند بر کیفیت زندگی، سلامت روانی و بسیاری از جنبه‌های زندگی افراد تاثیرگذار باشد و این تاثیرات ممکن است طولانی اثر بوده و گاهی تا پایان عمر سلامت و رفاه زندگی فرد را تحت تاثیر قرار دهد. لذا تصمیم به انجام مطالعه با هدف مقایسه میزان اضطراب مرگ و شادکامی در گروه سنی سالمندان و جوانان همزمان با شیوع ویروس کرونا در شهر اصفهان گرفته شد تا بتوان با استفاده

از نتایج آن به میزان تاثیر شرایط ناشی از بیماری‌های نو پدید بر زندگی و سلامت روان افراد پی برد.

مواد و روش‌ها

مطالعه حاضر مطالعه‌ای مقطعی از نوع توصیفی-تحلیلی است. جامعه مورد مطالعه شامل کلیه سالمندان و جوانان مراجعه‌کننده به مرکز بهداشت شماره یک شهری اصفهان (۳۸۱۸ نفر بر اساس سامانه سب) بود. جهت تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد اقدام به تعیین حجم نمونه شد. بر اساس این فرمول حجم نمونه برابر با ۲۹۹ نفر تعیین شد که به منظور افزایش دقت، حجم نمونه به ۳۱۰ نفر افزایش یافت. به طور کلی مرکز بهداشت شماره یک اصفهان شامل ۲۳ پایگاه ضمیمه بود. در ادامه بر اساس تعداد سالمندان و جوانان تحت پوشش هر پایگاه، طبق اطلاعات سامانه سب سهم هر پایگاه مشخص شد و سالمندان و جوانان واجد شرایط به طور تصادفی از میان مراجعه‌کنندگان انتخاب شدند. به طور کلی تعداد ۱۵۵ نفر سالمند و ۱۵۵ نفر جوان که معیارهای ورود به مطالعه را داشتند در مطالعه شرکت داده شدند. پرسشنامه مورد استفاده در این مطالعه شامل پرسشنامه جمعیت‌شناختی، پرسشنامه اضطراب مرگ تمپلر و پرسشنامه شادکامی آکسفورد بود.

پرسشنامه اضطراب مرگ تمپلر، اولین بار توسط تمپلر در سال ۱۹۷۰ ابداع شد. این پرسشنامه ۱۵ سؤال ۵ گزینه‌ای دارد. مولفه‌های پرسشنامه شامل (ترس از مرگ، ترس از درد و بیماری، افکار مربوط به مرگ، زمان گذرا و زندگی کوتاه و ترس از آینده) بود. شرکت‌کنندگان پاسخ‌های خود را با بلی و خیر مشخص می‌کنند. امتیاز پرسشنامه حداقل صفر و حداکثر ۱۵ بود. امتیاز کمتر از ۶ نشان‌دهنده اضطراب مرگ کمتر و امتیاز بالاتر از ۷ نشان‌دهنده اضطراب مرگ بیشتر افراد بود. تمپلر ضریب پایایی مقیاس اضطراب مرگ را ۰/۸۵ و ضریب همسانی درونی آن را ۰/۷۳ و روایی محتوایی و صوری آن را مطلوب گزارش کرده است [۱۴]. پرسشنامه در ایران توسط کاکابرایی و مؤذنی‌نژاد با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ آزمایش شد که آلفای کرونباخ ۰/۷۸۲ برای این پرسشنامه به دست آمد [۱۵]. در پژوهش حاضر، پایایی پرسشنامه با ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۹ بدست آمد.

پرسشنامه شادکامی آکسفورد در سال ۱۹۸۹ توسط آرگایل و لو طراحی شد که حاوی ۲۹ سوال چهارگزینه‌ای بود. دامنه نمرات بین ۰ تا ۸۷ بود و نمره بالاتر نشان‌دهنده شادکامی بیشتر بود. ابعاد این پرسشنامه شامل بعد رضایت از زندگی، بعد خودپنداره، بعد آمادگی روانی، بعد سرذوق بودن، بعد احساس زیبایی‌شناختی، بعد خودکارآمدی و بعد امیدواری می‌باشد. آرگایل و لو روایی واکرای ابزار را با پرسشنامه افسردگی بک و کلارک تأیید و پایایی آن را به کمک ضریب آلفا کرونباخ ۰/۹۰ درصد گزارش کردند [۱۶]. روایی و پایایی این پرسشنامه در ایران توسط علیپور و همکاران تأیید شده است [۱۷]. این پرسشنامه در مطالعات متعدد در داخل کشور بر روی سالمندان مورد استفاده

جدول ۱- توزیع فراوانی (درصد) ویژگی‌های جمعیت شناختی سالمندان و جوانان
Table 1-Frequency distribution (percentage) of demographic characteristics of the elderly and young people

متغیر	سالمندان فراوانی (درصد)	جوانان فراوانی (درصد)
جنس	زن ۱۲۳ (۷۹/۴)	۱۱۹ (۷۶/۸)
	مرد ۳۲ (۲۰/۶)	۳۶ (۲۳/۲)
وضعیت تاهل	متاهل ۸۲ (۵۲/۲)	۷۱ (۴۵/۸)
	مجرد ۷۳ (۴۷/۸)	۴۸ (۵۴/۲)
سطح تحصیلات	سیکل ۱۴۶ (۹۴/۲)	۱۱ (۷/۱)
	بالتر از سیکل ۹ (۵/۸)	۱۴۴ (۹۲/۹)

جدول ۲- میانگین و انحراف معیار ابعاد اضطراب مرگ در مطالعه
Table 2- Mean and standard deviation of death anxiety dimensions in the study

متغیر	سالمندان انحراف معیار $\pm$ میانگین	جوانان انحراف معیار $\pm$ میانگین	آماره P
ترس از مرگ	۲/۰۵ $\pm$ ۰/۹۷	۱/۷۵ $\pm$ ۱/۲۲	۲/۳۷۰ ۰/۰۱۸
ترس از درد و بیماری	۲/۵۶ $\pm$ ۱/۲۱	۲/۲۲ $\pm$ ۱/۲۷	۲/۴۳۰ ۰/۰۱۶
افکار مربوط به مرگ	۰/۹۴ $\pm$ ۰/۹۶	۰/۸۳ $\pm$ ۰/۸۸	۰/۹۸۳ ۰/۳۲۶
زمان گذرا و زندگی کوتاه	۱/۶۵ $\pm$ ۰/۸۹	۱/۲۵ $\pm$ ۱/۰۲	۳/۶۶۵ ۰/۰۰۱
ترس از آینده	۱/۱۳ $\pm$ ۰/۶۵	۱/۱۰ $\pm$ ۰/۶۵	۰/۴۳۵ ۰/۶۶۴
نمره اضطراب مرگ کلی	۸/۳۴ $\pm$ ۳/۰۶	۷/۱۵ $\pm$ ۳/۳۸	۳/۲۴۰ ۰/۰۰۱

جدول ۳- میانگین و انحراف معیار ابعاد شادکامی در مطالعه
Table 3- Mean and standard deviation of happiness dimensions in the study

متغیر	سالمندان انحراف معیار $\pm$ میانگین	جوانان انحراف معیار $\pm$ میانگین	آماره P
خودپنداره	۱۰/۵۸ $\pm$ ۳/۵۰	۱۲/۱۶ $\pm$ ۳/۲۹	۴/۰۹۸ ۰/۰۰۱
رضایت از زندگی	۴/۱۸ $\pm$ ۱/۶۵	۴/۸۶ $\pm$ ۱/۳۵	۳/۹۶۲ ۰/۰۰۱
آمادگی روانی	۵/۵۳ $\pm$ ۲/۰۶	۶/۴۱ $\pm$ ۱/۹۹	۳/۸۱۶ ۰/۰۰۱
سر ذوق بودن	۲/۵۷ $\pm$ ۱/۳۰	۲/۸۹ $\pm$ ۱/۳۲	۲/۱۱۹ ۰/۰۳۵
احساس زیبایی شناختی	۷/۷۳ $\pm$ ۲/۴۰	۸/۳۹ $\pm$ ۲/۱۳	۲/۵۷۷ ۰/۰۱۰
خودکارآمدی	۵/۳۷ $\pm$ ۲/۲۵	۶/۳۴ $\pm$ ۲/۲۰	۳/۸۵۷ ۰/۰۰۱
امیدواری	۲/۷۸ $\pm$ ۱/۱۱	۳/۰۸ $\pm$ ۱/۰۳	۲/۴۸۸ ۰/۰۱۳
نمره شادکامی کلی	۳۹/۷۷ $\pm$ ۱۱/۱۴	۴۵/۴۳ $\pm$ ۱۰/۳۸	۴/۶۲۷ ۰/۰۰۱

قرار گرفته است، ازجمله در مطالعه مکبریان و همکاران به منظور سنجش روایی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در قشر سالمندان، از روش روایی محتوایی و صوری استفاده شد و روایی آن تأیید شد و ضریب پایایی خرده مقیاس‌ها نیز به روش محاسبه آلفای کرونباخ در دامنه‌ای بین ۰/۷۳ تا ۰/۷۸ به دست آمد [۱۸].

معیارهای ورود به مطالعه شامل سن (افراد ۱۵ تا ۲۵ سال و ۶۰ سال و بالاتر) حداقل تحصیلات سیکل، توانایی برقراری ارتباط، رضایت شخصی، عدم سکونت در مراکز مراقبت از سالمندان، عدم سابقه اختلالات روانشناسی بر حسب اطلاعات فرد در سامانه سب بودند و معیارهای خروج شامل تکمیل ناقص پرسشنامه‌ها، سابقه ابتلا به کرونا و عدم تمایل فرد به ادامه شرکت در مطالعه در نظر گرفته شدند. پس از اخذ کد اخلاق و کسب مجوزهای لازم از دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و معاونت بهداشتی، تکمیل پرسشنامه‌ها به صورت حضوری توسط محقق از طریق مصاحبه، فرد به فرد و با رعایت پروتکل‌های بهداشتی با مراجعه به مراکز بهداشتی برای سالمندان و جوانان، با کسب رضایت کتبی و اطمینان دادن در خصوص محرمانه بودن اطلاعات شرکت‌کنندگان انجام شد. بازه زمانی تکمیل پرسشنامه‌ها از ۲۰ مهر تا ۲۰ بهمن سال ۱۴۰۰ بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از SPSS۲۱ انجام شد و از روش آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی و درصد) و استنباطی (آزمون تی مستقل، کای اسکور، تحلیل واریانس و همبستگی پیرسون) استفاده شد.

یافته‌ها

نتایج به دست آمده از نمره‌های آزمودنی‌ها در دو بخش یافته‌های توصیفی و یافته‌های مربوط به فرضیه‌های پژوهش بررسی می‌شود. در بخش یافته‌های توصیفی به گزارش میانگین، انحراف معیار و فراوانی و درصد آزمودنی‌های جامعه پژوهشی بر اساس متغیرهای تحت بررسی در پژوهش پرداخته شد (جدول شماره ۱). در بخش آمار استنباطی نشان داده شد که میانگین نمره اضطراب مرگ در سالمندان و جوانان به ترتیب ۳/۰۶ $\pm$ ۸/۳۴ و ۳/۳۸ $\pm$ ۷/۱۵ بود ($P < ۰/۰۵$). میانگین نمره اضطراب مرگ در سالمندان در زمان اپیدمی کرونا بالاتر از جوانان بود (جدول شماره ۲). یافته‌ها نشان داد میانگین نمره شادکامی در سالمندان و جوانان به ترتیب ۱۱/۱۴ $\pm$ ۳۹/۷۷ و ۱۰/۳۸ $\pm$ ۴۵/۴۳ بود. آزمون آماری تی مستقل نشان داد که میانگین نمره شادکامی در سالمندان در زمان کرونا کمتر از جوانان بود (جدول شماره ۳). ضریب همبستگی پیرسون نشان داد، رابطه معکوسی بین اضطراب مرگ و شادکامی وجود دارد ($r = -۰/۴۸۲$ ، $P < ۰/۰۰۱$) که نشان می‌دهد که هر چه میزان اضطراب مرگ بیشتر می‌شود، شادکامی افراد کاهش می‌یابد. همچنین بین ابعاد اضطراب مرگ و شادکامی رابطه معکوس و معنی‌دار وجود دارد (جدول شماره ۴).

جدول ۴- ارتباط بین متغیرهای اضطراب مرگ و شادکامی در دو گروه

Table4-Relationship between variables of death anxiety and happiness in two groups

متغیر	شادکامی	خودپنداره	رضایت از زندگی	آمادگی روانی	سرذوق بودن	حس زیبایی شناختی	خودکارآمدی	امیدواری
اضطراب مرگ	r	-۰/۴۸۲	-۰/۴۲۲	-۰/۳۹۳	-۰/۳۳۸	-۰/۴۱۷	-۰/۳۵۵	-۰/۳۵۴
	P	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱
ترس از مرگ	r	-۰/۲۹۳	-۰/۲۶۰	-۰/۲۵۰	-۰/۲۴۱	-۰/۲۸۰	-۰/۱۸۸	-۰/۱۹۹
	P	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱
ترس از درد و بیماری	r	-۰/۳۶۶	-۰/۳۵۴	-۰/۲۴۵	-۰/۲۳۶	-۰/۳۴۷	-۰/۲۴۱	-۰/۲۳۷
	P	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱
افکار مربوط به مرگ	r	-۰/۲۵۸	-۰/۲۰۱	-۰/۱۹۴	-۰/۱۷۸	-۰/۲۰۹	-۰/۲۳۵	-۰/۱۲۴
	P	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۲	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱
زمان گذرا و زندگی کوتاه	r	-۰/۳۸۸	-۰/۳۸۸	-۰/۳۱۷	-۰/۲۵۸	-۰/۳۱۱	-۰/۳۱۲	-۰/۱۶۰
	P	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۵
ترس از آینده	r	-۰/۲۶۹	-۰/۲۰۳	-۰/۳۲۰	-۰/۱۹۲	-۰/۱۸۷	-۰/۲۰۲	-۰/۰۶۳
	P	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱	<۰/۰۰۱

بحث

شیوع بیماری کرونا چالش‌های زیادی را برای سلامت افراد به وجود آورد که یکی از مهمترین این چالش‌ها در حوزه سلامت روان، تغییرات میزان اضطراب مرگ و احساس شادکامی در افراد بود. پژوهش حاضر با هدف مقایسه میزان اضطراب مرگ و شادکامی در گروه سنی سالمندان و جوانان در زمان اپیدمی ویروس کرونا انجام شد. یکی از نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که میانگین اضطراب مرگ در سالمندان در زمان شیوع کرونا بالاتر از میانگین اضطراب مرگ در جوانان بوده که با یافته‌های پژوهش Guner و همکاران مطابقت داشت [۱۹]؛ اما یافته‌های پژوهش نافی و همکاران با مطالعه حاضر همسو نبود و تفاوت معنی‌داری در ارتباط اضطراب مرگ و سن نشان داده نشد [۲۰]. در تبیین این یافته می‌توان گفت که شرایط انجام مطالعه بر خلاف مطالعه ما در شرایطی غیر از اپیدمی بیماری بوده و این اختلاف را می‌توان ناشی از این مورد دانست. چرا که در زمان شیوع بیماری‌های همه‌گیر ویروسی، سالمندان ترس از مرگ بیشتری را به دلیل وجود بیماری‌های زمینه‌ای و سیستم ایمنی گاه ضعیف‌تر داشته و به دنبال آن انزوای اجتماعی بیشتری را نسبت به جوانان تجربه کردند. این انزوای اجتماعی و تنهایی می‌تواند منجر به افزایش آمار افسردگی در میان سالمندان شده و از آنجا که برخی از سالمندان در منازل خود به تنهایی و بدون همسر و فرزندان زندگی می‌کردند، کوچک شدن دایره ارتباطات فرد سالمند با سایرین، می‌تواند باعث فکر ترس از مرگ در تنهایی یا تنها بودن در هنگام دفن پس از مرگ در میان سالمندان شده باشد که این موارد خود میزان اضطراب از مرگ را در سالمندان افزایش داده است. همانطور که مطالعه سپیدنامه و همکاران نیز ارتباط احساس تنهایی و اضطراب مرگ در زمان کرونا در سالمندان را نشان داد [۲۱]. علاوه بر این مطالعه رستگاری‌فر

و همکاران در طول بحران کرونا نشان داد که ترس از دست دادن عزیزان با افزایش سطح اضطراب در افراد همبستگی داشته [۲۲] و از آنجا که سالمندان در طول زندگی بیشتر از جوانان از دست دادن را تجربه کرده‌اند و معمولاً نزدیکان و دوستان کمتری نسبت به جوانان دارند، بحران کرونا می‌تواند اضطراب بیشتری را در آنان ایجاد کرده و اضطراب کووید ۱۹ نیز باعث افزایش اضطراب مرگ در افراد شده است [۲۳].

یافته دیگری در مطالعه نشان داد که در زمان شیوع بیماری کرونا میانگین و انحراف معیار شادکامی سالمندان به طور قابل توجهی کمتر از جوانان بوده که با یافته‌های مطالعه ملاشهری و همکاران [۲۴] همسو می‌باشد؛ زیرا بر اساس یافته‌ها سن کمتر، وضعیت اجتماعی و اقتصادی و عوامل مرتبط با سلامتی تأثیر به سزایی در شادکامی افراد داشته و شرایط ایجاد شده در پی شیوع بیماری کرونا مانند قرنطینه، ترس از دست دادن سلامتی و دیگر محدودیت‌های اجتماعی و اقتصادی باعث کاهش احساس شادکامی در افراد به خصوص سالمندان شده، چرا که سالمندان در زمان شیوع بیماری‌های همه‌گیر به دلیل وضعیت جسمی و وضعیت سیستم ایمنی محدودیت‌های بیشتری را نسبت به جوانان متحمل می‌شوند.

از طرفی نتایج مطالعه Petrovič و همکاران با نتایج مطالعه حاضر همسو نبود و اختلاف قابل توجهی را در میزان شادکامی جوانان و سالمندان در زمان شیوع ویروس کرونا نشان نداد [۲۵]. از دلایل چنین نتایجی می‌توان به میزان ابتلا و مرگ و میر ناشی از کرونا اشاره نمود و از آنجایی که در زمان انجام مطالعه حاضر در کشور ما این میزان بالاتر بوده است، اختلاف در میزان شادکامی افراد در گروه‌های سنی مختلف واضح‌تر از سایر کشورها با میزان ابتلا و مرگ کمتر ناشی از بیماری گزارش شده است. براساس یافته‌های مطالعه حاضر، بین اضطراب مرگ و شادکامی رابطه معکوس

سالمندان بالاتر از جوانان بوده و میزان شادکامی سالمندان در زمان اپیدمی پایین تر از جوانان است. نتایج مطالعه حاضر به برنامه ریزان حوزه سالمندی کمک می کند تا با شناخت بیشتر تاثیر اپیدمی بیماری ها بر زندگی سالمندان، جهت بهبود کیفیت زندگی و کاهش آسیب های روانی در زمان اپیدمی بیماری ها برنامه ریزی های تخصصی مرتبط با این گروه سنی را تدوین و اجرایی نمایند. پیشنهاد می شود مطالعات آینده جنبه های دیگر تاثیر اپیدمی بیماری ها بر کیفیت زندگی سالمندان و سلامت روان این گروه سنی و پیامدهای ناشی از بیماری ها پس از پایان اپیدمی را بررسی نموده و برنامه ریزی ها جهت انجام مشاورات روانشناسی برای سالمندان در شرایط بحرانی انجام شود.

تشکر و قدردانی

مطالعه حاضر برگرفته از طرح تحقیقاتی دانشجویی با کد اخلاق (IR.SBMU.RETECH.REC.1399.1191) انجام شده است. از کلیه کسانی (سالمندان، جوانان، کارکنان مراکز بهداشتی) که در انجام این پژوهش همکاری های لازم را به عمل آوردند، صمیمانه قدردانی می شود.

تضاد منافع

بین نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

References

- 1-Ochani R, Asad A, Yasmin F, Shaikh S, Khalid H, Batra S, et al. COVID-19 pandemic: from origins to outcomes. A comprehensive review of viral pathogenesis, clinical manifestations, diagnostic evaluation, and management. *Infezioni in Medicina* 2021; 29(1):20-36.
- 2-Raoofi A, Takian A, Sari AA, Olyaeemanesh A, Haghighi H, Aarabi M. COVID-19 pandemic and comparative health policy learning in Iran. *Archives of Iranian Medicine (AIM)* 2020; 23(4). Doi: 10. 34172/aim.2020.02.
- 3-Salanti G, Peter N, Tonia T, Holloway A, White IR, Darwish L, et al. The impact of the COVID-19 pandemic and associated control measures on the mental Health of the general population : A systematic review and dose-response meta-analysis. *Annals of Internal Medicine* Journal 2022; 175(11):1560-71.
- 4-Özgüç S, Kaplan Serin E, Tanriverdi D. Death anxiety associated with coronavirus (COVID-19) disease: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Death and Dying* 2024; 88(3):823-56.
- 5-Sadeghikho S, Ghaffari M, Rakhshanderou S. Investigating the factors affecting mental health and its components in health workers in provinces with red Covid-19 status. *Journal of Health in the Field* 2022; 10(3):53-64 (In Persian).

وجود داشت به این معنی که با افزایش اضطراب مرگ در گروه های سنی جوان و سالمند میزان شادکامی نیز کاهش یافته بود. همچنین بین ابعاد اضطراب مرگ و شادکامی رابطه معکوس معنی داری مشاهده شد که با مطالعه Kornienko و همکاران همسو بود [۲۶]. یافته های مطالعات دیگر در سایر کشورهای درگیر با بیماری کرونا نیز همسو با این یافته در مطالعه حاضر بود [۲۷، ۲۸] که بر اساس تعریف شادکامی و عوامل تاثیر گذار بر احساس شادکامی می توان تأیید نمود که اضطراب مرگ در شرایط کرونا باعث افزایش آمار افسردگی در بسیاری از کشورها شده [۲۹] که چنین مواردی بر شادکامی افراد تاثیر گذر بوده و منجر به کاهش در احساس شادکامی می شود.

نتیجه گیری

پرداختن به مسئله میزان اضطراب مرگ و شادکامی در زمان اپیدمی بیماری کرونا در سالمندان و جوانان و حجم نمونه مناسب نسبت به سایر مطالعات انجام شده در زمان اپیدمی کرونا با توجه به شرایط قرنطینه از نقاط قوت مطالعه حاضر است. از نقاط ضعف مطالعه نیز می توان به مشکلات مربوط به پاسخ دهی به سوالات پرسشنامه که به صورت خودگزارشی تکمیل شدند و در نهایت اطمینان به آنچه شرکت کنندگان گزارش نمودند، اشاره کرد. یافته های حاصل از مطالعه نشان داد، در زمان اپیدمی بیماری کرونا میزان اضطراب مرگ در

- 6-Menzies RE, Menzies RG. Death anxiety in the time of COVID-19: Theoretical explanations and clinical implications. *The Cognitive Behaviour Therapist* 2020; 13:e19.
- 7-Nyatanga B, De Vocht H. Towards a definition of death anxiety. *International Journal of Palliative Nursing* 2006; 12(9):410-13.
- 8-Ceylan UE. Dehşet yönetimi perspektifiyle terör saldırılarından doğrudan etkilenmede ölüm kaygısı ve dini tutum. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2018; 11(57):279-88.
- 9-Khedmati N. The relationship between sense of coherence and ego strength with death anxiety in elderly. *Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal* 2020; 9(3):51-58 (In Persian).
- 10-Norouzi M, Ghorbani Vajargah P, Falakdami A, Mollaei A, Takasi P, Ghazanfari MJ, et al. A systematic review of death anxiety and related factors among nurses. *OMEGA-Journal of Death and Dying* 2022; 89(4): 1473-91.
- 11-Miri S, Niazi M, Khoshbayani Arani F. Assessing the State of Happiness and Resilience of Mothers in the Face of Corona Anxiety. *Quarterly Journal of Social Development and Welfare Planning* 2022; 13(52):275-301 (In Persian).

- 12-Hart EAC, Lakerveld J, McKee M, Oppert JM, Rutter H, Charreire H, et al. Contextual correlates of happiness in European adults. *PloS One* 2018; 13(1):e 0190387.
- 13-Steptoe A. Happiness and health. *Annual Review of Public Health* 2019; 40(1):339-59.
- 14-Templer DI. Death anxiety in religiously very involved persons. *Psychological Reports* 1972; 31(2):361-2.
- 15-Kakabaraei K, Moazinejad M. The relationship between finding meaning in life and demographic characteristics with death anxiety in the elderly. *Aging Psychology* 2016; 2(1):47-37 (In Persian).
- 16-Argyle M, Martin M, Crossland J. Happiness as a function of personality and social encounters. In J.P. Forgas and J.M.Innes(Eds).Recent advances in social psychology: An international perspective 1989; p:189-203. North Holland: Elsevier Science Publishers. Bangladesh. *International Migration*, 51, 156-178.
- 17-Alipoor A, Noorbala A. A preliminary evaluation of the validity and reliability of the Oxford happiness questionnaire in students in the universities of Tehran. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology* 1999; 5(1):55-66 (In Persian).
- 18-Mokaberian M, Kashani V, Kashani K, Namdar Tajari S. The comparison of happiness in active and inactive old men and women in Tehran. *Journal of Sports and Motor Development and Learning* 2014; 6(2):183-94 (In Persian).
- 19-Guner TA, Erdogan Z, Demir I. The effect of loneliness on death anxiety in the elderly during the COVID-19 pandemic. *OMEGA-Journal of Death and Dying* 2023; 87(1):262-82.
- 20-Nafei A, Rashedi V, Ghafori R, Khalvati M, Eslamian A, Sharifi D, et al. Death Anxiety and related Factors among older adults in Iran: Findings from a national study. *Salmand: Iranian Journal of Ageing* 2024; 19(1):144-57 (In Persian).
- 21-Sepidnameh K, Hosseinabadi-Farahani MJ, Norouzi M, Norouzi Tabrizi K. The Relationship of loneliness and death anxiety in the Post-Covid -19 era among the older people in Ilam province in 2023. *Journal of Nursing Education* 2024; 11(6):1-12 (In Persian).
- 22-Rastegari Far H, Khalajinia Z, Tabatabai Jafari P, Alipour Nodoushan K. Relationship of resilience with depression, anxiety, and stress among nursing and Midwifery students in Qom, Iran, during the COVID-19 pandemic. *Qom University of Medical Sciences Journal* 2023; 17: E2461 (In Persian).
- 23-Menzies RE, Neimeyer RA, Menzies RG. Death anxiety, loss, and grief in the time of COVID-19. *Behaviour Change* 2020; 37(3):111-15.
- 24-Molashahri M, Noori Pourlayavali R, Hosseinian S, Alikhani M, Rasooli A, Tabatabaei H. Comprehensive study of elderly's happiness in Zahedan city. *Aging Psychology* 2015; 1(2):23-34 (In Persian).
- 25-Petrovič F, Murgaš F, Králik R. Happiness in Czechia during the COVID-19 Pandemic. *Sustainability* 2021; 13(19):10826.
- 26-Kornienko DS, Rudnova NA. exploring the associations between happiness, life-satisfaction, anxiety, and emotional Regulation among adults during the early stage of the COVID-19 pandemic in Russia. *Psychology in Russia* 2023; 16(1):99.
- 27-Rababa M, Hayajneh AA, Bani-Iss W. Association of death anxiety with spiritual well-being and religious coping in older adults during the COVID-19 pandemic. *Journal of religion and health* 2021; 60(1):50-63.
- 28-Serrao Hill MM, Hauck N, Yorgason JB, Bown C, Tankersley K. An exploration of happiness, anxiety symptoms, and depressive symptoms among older adults during the coronavirus pandemic. *Frontiers in Psychology* 2023; 14:1117177. Doi: 10. 3389/ fpsyg. 2023.1117177.
- 29-Salari N, Hosseinian-Far A, Jalali R, Vaisi-Raygani A, Rasoulpoor S, Mohammadi M, et al. Prevalence of stress, anxiety, depression among the general population during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Globalization and Health* 2020; 16:1-11.

Journal homepage: <https://journals.sbm.ac.ir/jhf>

Comparing the level of death anxiety and happiness in the older adults and young people at the same time as the spread of the corona virus in Isfahan, 2022

Sara Soleimani Ladan¹, Mousa Karimi fard Alkohl², Masoumeh Sadeghi pour

Roudsari^{1*}

¹ Department of Public Health, School of Health and Safety, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

² Department of Health in Disasters and Emergencies, School of Public Health, Shahid Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd, Iran

Abstract

Background and Aims: The COVID-19 pandemic significantly impacted mental health. Death anxiety and feelings of happiness are two influential components of mental well-being. Given the differences between youth and older age, this study aimed to compare the levels of death anxiety and happiness during the pandemic in these two groups in Isfahan.

Materials and Methods: This study was a cross-sectional study conducted in Isfahan in 2021. The sample included 155 elderly individuals and 155 young adults who visited health centers. Participants were selected using a stratified random sampling method based on the population registered in the 'Sib' system. Data were collected using a questionnaire containing demographic information, the Oxford Happiness Questionnaire, and the Templer Death Anxiety Scale. Data analysis was performed using SPSS version 21 with descriptive statistics (mean, standard deviation, frequency, and percentage) and inferential statistics (independent t-test, chi-square test, Analysis of Variance (ANOVA), and Pearson correlation). Ethical principles were observed at all stages of the study.

Results: The mean scores for death anxiety in the elderly and young adult groups were 34.8 ± 6.0 and 15.7 ± 3.8 , respectively. The mean happiness scores were 39.77 ± 11.14 and 45.43 ± 10.38 , respectively. An inverse relationship was found between death anxiety and happiness ($P < 0.001$, $r = -0.482$).

Conclusion: Considering the impact of the epidemic on mental health, it is recommended that mental well-being of different age groups, especially the elderly, be prioritized in crisis situations.

Keywords: Older adult, Young, Death anxiety, Happiness, Coronavirus

Please cite this article as: Soleimani Ladan S, Karimi fard Alkohl M, Sadeghi pour Roudsari M. Comparing the level of death anxiety and happiness in the older adults and young people at the same time as the spread of the corona virus in Isfahan, 2022. *Journal of Health in the Field* 2024; 12(3):32-37. **Doi:** <https://doi.org/10.22037/jhf.v12i3.45988>.

Corresponding Author: Department of Public Health, School of Health and Safety, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Corresponding Author: Department of Public Health, School of Health and Safety, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Email: sadeqipur@yahoo.com

Received: 12 August 2024

Accepted: 20 October 2024